

Žhoucí slunce
prašticí (!), silné,
výkřiku, tlaku (!), nádhery kdysi,
proč jen tě ztrácím?

Neživilo-lis se z mojí krve?
Nebylo-lis vlastně touto krví?
Není-liž jí až do dneška ve mně?
Proč jdeš? Proč jdeš?!

Dny bledé vstávají,
krajina bředne (!),
zajíce hryží dřeň (!).

Sám,
z mohutných dnů svůj vzrůst,
jak v kraji dub
do nebes zvedám kosmaté větve,
vzhlížeje v dál. —

Vlhký den s hladovým nebem; —
do něho trčí
vazivo, úžas, černí (!).

6. Řekl jsem již v prvním čísle V. směrů², v čem vidím uměleckou kulturnost a v čem uměleckou nekulturnost: umělecká nekulturnost jest, řekl jsem tam, *ve zvlášti*, která roztrhává celky a nenaplnuje zákona — a dnes vyložil jsem, doufám, dost obsírně p. Hilbertovi důvody, pro něž jeho talent *musím* pokládat za nekulturní, pokud mne nevyvrátí celými a vyrovnanými uměleckými díly. Talent zlomkovitý, násilný, křečovitý, talent *neukázněný*, jako byl posud talent p. Hilbertův, nemůže být pozhnanou kulturní silou! Umělecká kulturnost a nekulturnost — ale to jsou pojmy jasné v kulturních literaturách jako den a noc! Flaubert odpověděl na pohodlné pochybovačství p. Hilbertovo velkolepě již roku 1853: „Drobné potůčky rozvodněny tváří se jako oceán; aby jím byly, schází jim jen jedno: skutečné

1 - Tak ovládá p. Hilbert jazyk! Chtěl měi patrně: *Proč odcházíš?* Naučte ho správně česky se vyjadřovat a skoro celá jeho originalita bude v pekle!

2 - [Viz zde str. 232.]

rozměry; zůstaňme tedy řekou a žeňme kola mlýnská.“ Talent páně Hilbertův vedl si příliš často jako rozvodněný potok: zanášel louky pískem a kamením a objevoval v zdánlivém siláctví bezděky svoji slabost. *Kázeň* jest vlastní kulturní etností — ona činí z pouhého talentu *umělce*.

O *preciositě* mluví pan Hilbert zase velmi pošetile; *tak* dnes nesmí mluvit o těchto věcech žádný vzdělaný literát. Pan Hilbert nezná patrně žádného spisovatele opravdu preciosního, jinak by mohl tato slova sotva vyslovit při mojí povídce. Pak byla by preciositou každá *práce o stylu*, každá práce vlastně umělecká. Na Balkáně, četl jsem nedávno, říkají estétu každému, kdo se jednou týdně převléká do čisté košile. U nás bude pomalu estétem každý, kdo čte po sobě větu a myslí, že má mít podmět a výrok. Ostatně i preciosita ve vlastním historickém smyslu slova jest dávno rehabilitována. A nejen mezi umělci. Ať přečte si jen p. H., co o ní píše na př. Brunetiére, doktrinář a moralista, duch velmi málo přístupný umělecké stránce literatury: jaké zásluhy jí přiřítal! Jak mluví p. Hilbert, smí se beztrestně mluvit opravdu jen v Čechách.

7. Pan Hilbert staví do stejné řady svůj případ s případem mým: svoje současné spolupracovníctví na *Mod. revui* a *Zvonu* s mým spolupracovníctvím na *Lumíru* roku 1899 a 1900. *Naprosto neprávem*, gentlemane. „Lumír“ byl a jest *neutrální orgán, prosté forum pro každého* — „Zvon“ bojovný orgán akademiků, list krajně stranný.

Pan H. nechce, zdá se, chápat dosahu mojí výtky. Důraz jest tu na tom, že současně přispívá do orgánů krajně charakterních a krajně si protilehlých. A jiný moment: pan H. poklonil se „Zvonu“, orgánu akademiků, těsně před chvílí, kdy byl zvolen do Akademie...

Pan Hilbert ve vlastním zájmu neměl odbavit tuto výtku tak lehce, jak ji odbavil.

8. P. H. vrací mně „zpět“ (sic!) výtku arivismu a literárního egoismu. Lituju velmi, ale nepřijímám jí: není mezi námi rovností. Já neudělal literární kariéru tím, že jsem současně zapálil svíčku pánu bohu i čertu. Až ji *takto* udělám, bude moci pan Hilbert vraceti „zpět“. Do té doby však musí si ji laskavě ponechat.

15. 3. 1907.

Charles Morice: Eugène Carrière

Znameníť studie p. Moriceva vzala si úkolem vztyčiti člověka, umělce i myslitele — neboť tím vším byl integrálně veliký mistr — v typické ryзости: ukázati genies jeho myšlenky i díla, odkryti hlubší organisaci tohoto ducha, který byl nesen touhou jednotnosti a kontinuity jako málokterý druhý umělec soudobý a jemuž umění bylo v podstatě organisační silou, tvárnou silou symbolické osudové zkratky. Velmi šťastně nalezl Morice společný pathetický praprotyp, který váže Carriéra s Beethovenem, v několika stranách veliké psychologické intuice (str. 17 a n.) — strany, které řeknou zasvěcení víc o dosahu a významu Carriérovu než celé knihy popisů nebo řemeslných výrobků kritických. Beethoven a Carrière jsou Moricovi „bratry vřelostí něhy jako mohutností tvorby“, „dvěma plebeji stejně ušlechtilými,

stejně neodvislými a něžnými, stejně znepokojenými o budoucnost lidství a milujícími je“.

„Carrière nalezl ozvuk Symfonií v nepřerušovaném prodloužení svých arabesk a není nic v Beethovenovi až po jeho záliby v prostotě a sentimentalitě lidové, ovšem zveličené, čemu bychom nenalezli rovnomočin u malíře Svatých Rodin Lidských, předměstského *Divadla a Zásnubů*. I trochu germanismu objevuje se v Carrièrovi, který vychází na půl cesty vstříc sympatiím Beethovenovým ke genu latinskému, a oba jsou proroky nové civilisace vzniklé ze dvojího proudu, severního a jižního, z nichž jeden nesl Reformu před Renesancí, aby se mohla zrodit Revoluce; oba jsou proroky a apoštoly lidského náboženství Života, Lásky, Přírody, které se nedovolává zjevení někdejší a vyzývá živoucí lidi, aby našli ve svém srdci tajemství každodenního heroismu, bez každé jiné odměny než radosti z krásy a slávy uskutečněného ideálu.“

Studie Moricova vystihuje jednotící pouto, vlastní *zor*, pojetí život i dílo, obraznost i cit, duši i umění Carrièrovo: ukazuje úžasnou rytmickou jednotu všeho vývoje Carrièrova, vlastní teplo tvárné, které vázalo všechny projevy jeho života, od zdánlivě příležitostných projevů novinových až do jeho obrazových arciděl. Z knihy Moricovy cítíte, jak sociální myšlenka Carrièrova jest jen jinou stranou téže mohutnosti, která se projevila v jeho malbě, a jak táž nutnost organisovala člověka i umělce ve všem jeho konání.

Synthetičnost ducha Carrièrova jako rys osudové nutnosti, to jest velkolepě zpřívučněno v knize Moricově. — Vystupuje jasně i v umělecké theorii mistrově, která jest doložena řadou nádherných výroků, jež samy o sobě váží více než celé essaye. Kteréhosi dne, když Morice prosil Carrièra, aby mu vymezil, jak chápe umělecké dílo, odpověděl: „Arabeska, která by svázala jediné význačné volumeny figury“ a pak: „Bílá skvrna, v níž by bylo všecko.“

Umění jest tu jen jiné slovo pro nutnost, osud, tragiku, lásku — všechny poslední mocnosti lidského rodu. Jest jen ohnivou dílnou, v níž se přetavuje a nově formuje nejstarší dědictví lidského rodu.

Nové kritiky J. J. Rousseaua: Kniha Lemaîtreova a kniha Lasserrova; protiromantism a neoklasicism v mladé generaci francouzské — Reangement p. Seifertovo k Národnímu divadlu

Na jaře byla rozrušena francouzská literární veřejnost knihou známého kritika, básníka, dramatika i politika, autora šesti svazků „Contemporains“ a jednoho z vůdců nacionalistické kampaně v nedávno minulých letech, *Julia Lemaîtrea*. Autor sebral v knihu deset skvělých přednášek, které měl v zimě o záhadné figuře francouzského Švýcara. Přednášky ty byly věci náhody skoro; Lemaître zastupoval tu nedávno zemřelého velmistra profesorské kritiky francouzské, Ferdinanda Brunetièra, který došel minulý rok k tomuto sujetu a byl by jej probral svým známým, důkladným, dialekticky těžkopádným způsobem, který by byl sotva vzbudil

tolik echa jako hluboce osobní, výrazná, jiskřivá a paradoxní forma Lemaîtreova. Lemaître je zajímavý a bohatý duch; profesor, který kdysi opustil svoji kariéru, aby se stal v Paříži literárním kritikem, feuilletonistou, básníkem a nakonec politickým polemistou a organisátorem; na povrch skeptik, ironik, diletant, ale pod tím člověk s bohatým a svým vnitřním životem; zdánlivě frivolní, vpravdě přísný, až asketický; racionalista s jádrem mystika, který zná tajemství vnitřní krásy duševní a dovedl o ní ve své chvíli promluvit se vzletem Helloovým nebo Maeterlinckovým; člověk velmi učený, jemuž znalosti a vědomosti nezabily básnickou a tvůrčí inspiraci; přitom jeden ze spisovatelů nejfrancouzštějších, který vedle Anatola France cítí nehlouběji specifické kouzlo vlastní francouzskému duchu klasickému, ryze jeho linie, jasnost jeho výrazu, jeho pohodu, grácii i zlomyslnost...; kritik, který nezná skoro nic z literatury severních a slovanských, ale skrz naskrz francouzskou literární tradici až do jejích latinských a řeckých pramenů.

Tenor knihy Lemaîtreovy jest asi takový: Lemaître útočí prudce na Rousseaua jako na původce vši anarchie literární, politické i společenské, jako na člověka, který logicky podpíral a dokazoval absurdnosti, jako na ducha nezdravého, disharmonického skrz naskrz, jako na protestantského nihilistu. Desorganisoval úplně všechnu kulturní, literární, politickou stavbu; v literatuře setřel mez mezi poesii a prózou; v morálce dá sankci nejvyšší ctnosti vášním; svojí doktrinou o božskosti srdce a naprosté správnosti každého impulsu zaštitil každou anarchii. Duch v jádře protikulturní, náboženský fanatik bez pozitivního náboženství, který fanatism biblický a protestantský přenesl na pole čistě negativní, na pole neobjektivnějších fantasí a impulsů, usoustavňovatel každé revoluce i romantické maroty v dogma...

Kniha Lemaîtreova není pouze knihou skvělého kritika, bohatého ducha, jemného psychologa, brilantního stylisty — jest více, a v tomto *vice* jest její nad-dnešní hodnota. Má hluboký pohled do národní dílny, krásný smysl kulturní. Lemaîtreovi jest rousseauism *nebezpečím* dneška: bojí se o statky národní, bojí se o statky kulturní; má svoje *hodnoty* a ty vidí ohroženy rabulistickým násilím revolučním. „Učinil jsem zkušenosti,“ píše v předmluvě, „viděl jsem zblízka skutečnosti, jež jsem postřehoval dotud jen z dálky; prstem dotknul jsem se důsledků některých idejí Rousseauových.“ Jest to kniha psaná z úzkosti distingovaného srdce, kniha proti populárním předsudkům, kniha rytířského ducha, který dovede bránit, co miluje. Není to neživotný profesorský traktát: erudice jest tu ve službách tvořivého ducha, historie slouží tu pochopení dneška. Dá se leccos, a po případe i mnoho namítat proti ní odborně, literárně-historicky nebo filologicky — a přesto netrať na své hodnotě, na svém významu; její literárně-historická stránka jest konec konců jen maskou aktuality. Duch staré kultury, duch staré tradice — a my s naší rozdrobenou, přervanou literární historií stěží dovedeme si představit, jaká sladkost a jaké kouzlo i jaká síla tají se v tomto pojmu — brání se proti rozrušivému žilvu revolučnímu; rousseauism jest Lemaîtreovi nebezpečí anarchistické destrukce, rousseauism znamená rozvrácení složitého, diferencovaného organismu, úmyslnou korupci každé funkce.

Soud Lemaîtreův o Rousseauovi není tomu, kdo zná myšlenkovou historii devatenáctého věku, žádné absolutní novum. Duchové pozitivní, duchové aristokratičtí vždycky nenáviděli tohoto pathetického plebejce a fantastu. Stačí uvést za